
DICHTERBIJ

Vuile handen maken

Marlieke de Jonge, Stafmedewerker Empowerment Lentis

Wij zijn een samenleving die maar moeilijk kan omgaan met **onmacht**. Ziekte en dood zijn al lastige onderwerpen. Herkenbaar, dichtbij, maar je moet er niet te lang over zeuren: het leven gaat door.

Dat doet het leven ook, maar niet zonder sporen na te laten.

Dit is een **beschadigende wereld**.

Zijn we al enigszins verontwaardigd als de Maas het waagt over z'n oevers te treden of als de Mexicaanse griep ons land bedreigt of de varkenspest de economie verstoort...dat zijn min of meer natuurrampen.

Er moet wel een schuldige instantie gevonden worden en iemand die de boel keurig voor ons oplost, maar o.k., overmacht.

Anders is het met leed veroorzaakt door mensen. Dat is pijnlijk. Maar gelukkig meestal ver weg.

Een oorlog in Pakistan, volkerenmoord in Oeganda: het treft niet echt ons soort mensen, toch?

Of er moet een verdwaalde toerist in de knel komen.

Dan is iedereen meteen in rep en roer.

Je kunt er toch niks aan doen. Behalve geld geven.

‘Unicef helpt kinderen in oorlogslanden om nooit meer bang te zijn’.

Wij kopen leugens om ongestoord door te leven.

Begrijpelijk.

Maar het **kleine leed om de hoek** in je eigen stad, buurt, familie. Dat levert pas echt onmacht op. Dit is een beschadigende samenleving.

Maar het is moeilijk om dat te weten.

Hé, we moeten al zoveel!

Carrière maken, gezond leven, eigen kinderen opvoeden, genieten, vakantie plannen, belastingen, verzekeringen...Help!

En dan lees je in de krant:

‘Mishandeld kind dood gevonden’.

‘Gescheiden vader mag kinderen niet zien’.

‘Asociaal gezin terroriseert de buurt’.

Wat moet je daarmee?

In Nederland (om het maar dicht bij huis te houden) hebben we daar het volgende op gevonden: personeel, hulpverleners, dienstverleners. Wij betalen een **leedverwerkende industrie** om niet gestoord te worden door mensen/kinderen die confronteren met wat er allemaal mis kan gaan in het menselijk contact.

Daders, slachtoffers...uiteindelijk komt het allemaal bij elkaar in de maatschappelijke parkeergarage.

Omwille van een samenleving die steeds meer niet meer kan verdragen.

U zorgt voor zwijgen. En daar wordt u als Jeugdzorg, politie, ambulance, psychiatrie en maatschappelijke opvang voor betaald.

En dus krijgt u de schuld als er pijnlijke feiten doorlekkten.

Media-aandacht?

Kamervragen, commissie erop, schuldige aanwijzen, dader straffen...ziezo, alles is weer geregeld.

Niet dus.

O ja, dat is waar: slachtoffer onderbrengen bij passende hulpverlening. Dat waren we haast vergeten.

Dus geen mishandelde kinderen in de politiecel en geen pedofielen laten lopen.

Tenminste niet in de krant of op de tv.

Dat stoort.

Psychiatrische patiënten of demente ouderen mag je wel opsluiten, desnoods gedwongen, desnoods in de isoleer, maar dat is dan ook voor hun bestwil.

Ergens onderweg slaat de **onteigening** toe, verliezen mensen hun menselijk gezicht, worden 'categorieën ongewenst' en dan mag je er ineens van alles mee doen dat normaal niet getolereerd wordt.

Als 'slachtoffer' zit je erbij en kijkt ernaar en denkt: 'Zó gaat dat.

Eigen schuld. Ik ben ook een fout kind, een defect exemplaar.

Dus hoor ik er niet meer bij'.

En als erbij horen er niet meer in zit, wat zal je dan nog protesteren?

Je hebt een veel makkelijker bestaan als je je erbij neerlegt en de kenmerken adopteert van een **categorie**, het ziektebeeld of de subgroep waar je in geplaatst bent.

Je wordt de criminele Marokkaan.

Je bent de schizofreen.

Je gezin is asociaal en jij hoort daar bij.

Dan ben je tenminste nog enigszins voorspelbaar voor de buitenwereld. Die bij elk incident dat aan het licht komt of in de publiciteit de oplossing zoekt in de bufferzone van zorg en justitie.

Ziezo: opgeruimd staat netjes.

En jij, zorgobject, 'problematiek of overlast op pootjes' voelt de pijn niet meer van afwijzing en uitsluiting, de norm niet halen, er niet toe doen.

En als je de pijn toch voelt, schaf je je een regenjas aan van

'**onmachtstrategieën**'. Verslaving, agressie, psych.symptomen: pas op, afstand houden!

Over blijft af en toe de leegte van vervreemding.

Maar daar gooi je dan maar weer een pilletje tegenaan of een destructieve actie.

Altijd effectief. Lonende overlevingsstrategieën. Aandacht.

Helaas pindakaas: **opgeruimd staat niet zo netjes.**

Vraagt u zich wel eens af als u een persbericht leest 'Kind ten onrechte door de kinderbescherming uit huis gehaald' of op de tv. een mediahype volgt 'slachtoffertje van kindermishandeling dood gevonden', hoe het zo'n kind vergaat als het per ongeluk overleeft?

Goed opgevangen in een pleeggezin.

Kent u het schuldgevoel van verraad van het ouderlijk nest? De onbegrensde solidariteit van kinderen?

Het hardnekkig verlangen naar een vader of een moeder die je dan vindt in een kinderpornonetwerk of in een straatbende.

Ik zeg maar wat. Het kan ook anders lopen.

Als kinderen niet dood gaan bij een overdosis pech-onderweg in de eerste jaren, raken ze makkelijk **verkeerd voorgeprogrammeerd**.

Veiligheid is niks te verliezen.

Afstand is veilig, contact gevaarlijk.

Als jij niet mept, word je geslagen.

Als je niet bent wie ze hebben willen, vlieg je eruit.

En met de ene rotsituatie beland je in de volgende.

Een kat in nood maakt rare sprongen.

Een kind in de knel ook.

Kinderen zijn **grenzeloos creatief in overleven**. Grote mensen snappen dat meestal niet.

Ze zijn niet voor niets de vijand, de bedreiging.
Je vertrouwt niemand en dus kun je niet anders leren dan op je bek gaan.
Ernstig beschadigde kinderen leven **zonder perspectief**, dat leer je van een extreem onveilig ervaren nest.
Geen perspectief, geen toekomst, niks te verliezen.
Gewoon overleven is alles wat je kunt.
Waarom aanpassen? Je past er toch niet tussen.
Wegwerpkind.
In de prostitutie.
Aan de drugs.
In de criminaliteit.
Agressie en misbruik.
Zo loopt **carrière van slachtoffer naar dader** bijna vanzelf.
Vuile junk, eigen schuld.
Jeugdcrimineel: harder straffen.
Denkt u dat het helpt?
Welke straf kan je raken met zo'n achtergrond?
Als ik in de politiecel beland, ben ik de isoleer al gewend, heb ik al zoveel vernedering en eenzame opsluiting meegemaakt, dat niks meer indruk maakt. Je bent verstrikt in je eigen zelfverdediging en onmachtstrategieën.

Knappe hulpverlening die je nog weet te bereiken.
Straf? Misschien. Grenzen trekken is ook contact.
Tolerantie is soms een vorm van verwaarlozing.
Maar straf en grenzen zonder contact en zonder uitzicht op meedoen, erbij-horen of verbinding gaat niet helpen.
Dat kost tijd, vertrouwen en investering.
Slimme samenleving die beter op haar kinderen let.
Ook nadat het nieuws eraf is, de aandacht verplaatst naar de volgende hype.
De scheiding van Jan en Yolanthe.
De economische recessie.
Of Geert Wilders en zijn zoveelste botte opmerking.
Functioneel als bliksemafleider.
Ik weet ook niet altijd wat de beste oplossing is.
Haal je een kind uit huis of niet?
Soms is het **kiezen tussen twee kwaden**.
Zoals het leven vaker pijn doet.
Maar **de meeste pijn is de stilte, het ont-weten en de uitsluiting**.
Daar komen bange, boze, beschadigde en vooral **eenzame mensen** van. Die geen verbinding meer voelen met de samenleving.

Zelf heb ik besloten geen kind op de wereld te zetten. Dat is een rotkeuze.
Kinderen vind ik veruit de allerleukste exemplaren van de menselijke soort.
Maar ik kan het de basisbagage niet geven, zo'n kind is erfelijke belast met de oorlog van mijn vader en mijn eigen carrière als eenzame fietser. Een keer moet het stoppen.
Dus investeer ik maar in andere kinderen.
Kinderen zijn onze collectieve verantwoordelijkheid.
Net als het aardbolletje waar ze op moeten leven.
Hoe leefbaar zijn de sporen die we maken?

Regels zijn slimmer dan mensen

Gerard Lohuis

Tijdens een reis die ik ooit maakte in India, was na 1 dag mijn portemonnee gestolen en bleek de slaapplek een verkapte vriescel te zijn. Redelijk ontdaan door dit gebeuren, sprak ik daar de volgende ochtend met een Indiase man over. Hij keek me enigszins meewarig aan en merkte op dat die Hollanders zelfs van een probleem nog een probleem weten te maken. Ik moest daar niet zo moeilijk over doen en gewoon doen wat nodig was. Jullie willen alles regelen en ieder risico op voorhand uitsluiten. Daarom hebben jullie ook zo veel regels. Ik kon hem geen ongelijk geven maar kreeg wel even de behoefte om hem te wijzen op de vele ongeschreven regels die het kastenstelsel in zijn land met zich meebracht. Ik moest hier afgelopen week aan denken toen ik met een medewerker van de woningbouwvereniging een afspraak wilde maken over een cliënt om iets te regelen wat voor zowel de woningbouwvereniging als de cliënt goed zou zijn. Helaas viel dit geval in de categorie probleem waar we een probleem van gaan maken. De medewerker mocht sinds enkele weken dit soort beslissingen niet meer zelf nemen. In het kader van kwaliteitscontrole en transparantie diende hij nu een verzoek van mij schriftelijk te ontvangen en moest hij zelf ook een rapportje opmaken. Er moest namelijk een duidelijke indicatie worden vastgesteld die aan het eind van het jaar door een gecertificeerde controleur zou worden beoordeeld.

Het was duidelijk dat de woningbouwvereniging niet op een rapport zat te wachten waarin een opmerking zou staan waarin een vraag over controleerbaarheid en transparantie zou worden gesteld door deze controleur. Daarom diende dit soort vragen waarvoor de indicatie voor zowel de medewerker als mij duidelijk was, eerst door zijn direct leidinggevende beoordeeld te worden, waarna hij weer contact met mij zou opnemen. Binnen een week zou het geregeld zijn. Na een week werd ik gebeld dat er intern bij de woningbouwvereniging vragen waren gesteld die eerst opgehelderd dienden te worden. Iemand van de juridische afdeling had zich op verzoek van de direct leidinggevende, over de vraag gebogen en vond de vraag op zich redelijk maar was er niet zeker van of het wel volgens de regels kon. Hij zou dit uitzoeken en snel met een antwoord komen. Ondertussen werd de cliënt steeds onrustiger en gezien zijn gevoeligheid om in de war te raken door stress, vroeg hij uit voorzorg om extra medicijnen. In dezelfde week belde de huisarts me op om de zorg met me te delen dat het niet te lang moest duren want uit eerdere ervaringen met de cliënt wist hij dat de cliënt dan problemen zou krijgen om het werk vol te houden.

Voor de zekerheid belde ik een week later nog maar eens met de woningbouwvereniging en kreeg te horen dat de leidinggevende ziek was geworden en dat er daardoor nog geen beslissing genomen was. Mijn verzoek om er iemand anders naar te laten kijken, bleek onhaalbaar want anderen waren niet op de hoogte en bovendien zou de leidinggevende snel terugkomen. Ik kon het niet laten en hield hen voor dat er in Friesland een dorpje is waar ze zo'n beetje alle verkeersregels hebben opgeheven. Er waren zo veel regels dat niemand het meer naleefde waardoor er ongelukken ontstonden. Sinds het afschaffen van een aantal verkeersregels, bleek dat de veiligheid ten goede te komen. Iedereen ging weer beter opletten. De wijze man in India zou gesmuld hebben van zo'n regellose aanpak om problemen te voorkomen. Maar helaas was de medewerker van de woningbouwvereniging de mening toegedaan dat juist door regels en het naleven er van de zaken beter geregeld werden. Na twee weken kwam het verlossende antwoord: natuurlijk moest het zo geregeld worden als dat voor de woningbouwvereniging en de cliënt het beste was.

Helaas zat de cliënt inmiddels thuis en was de UWV ingeschakeld om het ziekteproces vanuit de werksfeer te begeleiden. Misschien moeten we maar weer eens enkele regels gaan opstellen waarin geregeld wordt dat professionals van huis uit te vertrouwen zijn totdat het tegendeel bewezen is. Helaas kost dat de kwaliteitscontroleurs dan hun baan, maar daar kunnen we vast en zeker ook wel iets voor regelen.

Pas op voor het spreekuur

Gerard Lohuis

Wanneer een patiënt bij de dokter op z'n spreekuur komt, zal de dokter na het aanhoren van de opgesomde klachten allerlei gedachten krijgen over wat er aan de hand kan zijn. Vanuit die gedachten gaat hij vragen stellen want als regisseur en tijdsbewaker van het consult, dient er efficiënt en doelgericht gewerkt te worden. De dokter is de deskundige en is daardoor verantwoordelijk gemaakt om de patiënt te genezen. De meeste Nederlanders, zo blijkt telkens uit onderzoek, zijn tevreden met zo'n huisarts. Nu blijkt uit de praktijk dat huisartsen goed in staat zijn om op basis hiervan de diagnose te achterhalen. Wat vervolgens ook blijkt, is dat een groot deel van de patiënten niet de juiste aanwijzingen of adviezen van de huisarts opvolgt. Daar zijn verschillende redenen voor aan te wijzen. Het helpt al wanneer de huisarts probeert zijn diagnose te onderdrukken en de patiënt vragen stelt over hoe het is om de klachten te hebben en hoe het dagelijkse leven er uit ziet. Het vragen naar eventuele mogelijke andere ziekmakende factoren, biedt soms een verrassend inzicht die van grote invloed is op het opvolgen van de adviezen die de huisarts daarna geeft. Ook een vraag uit het oplossingsgerichte denken, n.l. wat zou u het meeste helpen, maakt in ieder geval dat de patiënt actief over zijn eigen genezing mee denkt. Wanneer de patiënt zich gehoord voelt, heeft hij het idee dat de huisarts hem begrijpt. Dat leidt op zich tot een grotere therapietrouw, zelfs wanneer deze niet meteen aanslaat. Het blijkt ook dat patiënten sneller stoppen met het opvolgen van de behandeladviezen wanneer resultaat uitblijft en ze niet het gevoel hebben gehad dat de huisarts hen goed begrijpt. Het gevolg is dat deze patiënt opnieuw een afspraak maakt, meer onderzoek wil en meer tijd van de huisarts vraagt. Maar ja, het is een tendens in de gezondheidszorg die marktgericht, transparant en vooral klachtgericht werkt. De professional is de eigenaar van het probleem en er moet meteen een oplossing komen.

Hetzelfde fenomeen voltrekt zich in de geestelijke gezondheidszorg. Mensen moeten zo veel mogelijk naar het kantoor komen want dat werkt kostenbesparend. Denken we. En de professional moet zo goed mogelijk een afgebakend probleem of diagnose vaststellen zodat er een aan de diagnose gekoppelde oplossing wordt aangeboden. Hoezo vraaggericht: aanbod-gestuurd vanuit de probleemoplossende benadering van de marktdenkende professional. Zelfs wanneer mensen in een crisis terecht zijn gekomen moet men zich melden op het bureau van de werker. Terwijl iedereen weet dat een crisis veelal geluxeerd wordt door omstandigheden in de directe omgeving waarin ook mogelijkheden liggen om het op te lossen. Wanneer de patiënt op het kantoor van de psychiatrische professional zit, wordt bij de beoordeling van het probleem, de context los gelaten of op z'n best er naar gevraagd. Bovendien zal de patiënt zich op kantoor aangepast gedragen, voor zo ver dat nog kan, en krijgt de hulpverlener een ander beeld dan wanneer hij zich ter plekke op de hoogte stelt van de leefomstandigheden en de dynamiek van de leefomgeving van de patiënt.

Zo werd een patiënt aangemeld die een tijdje gedwongen was opgenomen in een forensische instelling. De diagnose borderline leidde er toe dat hij niet opgenomen diende te blijven, te meer omdat hij op de afdeling weinig coöperatief was. In het eerste gesprek op kantoor vertelde hij dat hij altijd ruzie maakte met hulpverleners maar dat hij ook niet zonder hulp kon.

Hij hield het bij een crisis 5 dagen vol op een afdeling en daarna werd het voor het personeel niet leuk meer. Ik sprak met hem af dat hij bij crisis moest kunnen rekenen op 5 dagen opname. Natuurlijk weigerde hij vervolgens na de 5 dagen te vertrekken, waarna ik hem persoonlijk ophaalde en naar huis bracht. Toen ik de kleine woning betrad en 5 schreeuwende kinderen rond zag lopen, moest ik me zelf vermanen om niet allerlei diagnoses voor m'n neus te zien. En werd me ineens duidelijk dat hier het grote probleem zat.

Ondanks de diagnose waarmee de man klinisch en op mijn spreekuur was gezien. En werd het weer eens duidelijk dat een diagnose soms zo weinig kan zeggen over een oplossing. Hoe meer we de sociale context loslaten, des te meer zullen we problemen oplossen en mensen niet helpen te veranderen. Want dan kunnen ze zich echt helpen.

Zou bij marktgericht denken ook horen dat je problemen niet definitief moet willen oplossen?